

Γράμματα Αναγνωστών

Άδολα δάκρυα

Κύριε διευθυντά

Μην σας ξενίζει ο τίτλος. Πήρα το βιβλίο Ιστορίας της Στ΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου, όπως αυτό αναθεωρήθηκε, ύστερα από τις παρατηρήσεις της Ακαδημίας Αθηνών και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και είπα ένα μεγάλο κρίμα. Κρίμα που το βιβλίο αυτό δεν βρίσκεται στη σάκα των μαθητών της Στ΄ τάξης. Κρίμα που αντί για το βιβλίο αυτό έχουν στα χέρια τους τα παιδιά το παμπάλαιο από παιδαγωγικής και διδακτικής, βιβλίο Ιστορίας, που κυκλοφόρησε πριν από δεκαετίες και είχε γραφτεί σύμφωνα με την παιδαγωγική δεοντολογία των χρόνων εκείνων.

Σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς νόμους που ισχύουν στη χώρα μας, σκοπός των σχολείων μας είναι η δημιουργία δημοκρατικών πολιτών. Η δημιουργία των πολιτών αυτών δεν γίνεται βέβαια με την απομνημόνευση απλώς ιστορικών και άλλων κειμένων, ούτε με την παροχή συμβουλών, και την εξαγωγή διδαγμάτων. Ο δημοκρατικός πολίτης θα γεννηθεί στη σχολική τάξη, με την κατάλληλη διαδικασία της διδασκαλίας. Ολόκληρο το σύστημα της εκπαίδευσης όταν λειτουργεί καλώς, παράγει δημοκρατικούς πολίτες. Στο σύγχρονο σχολείο ο δάσκαλος αντί να ενεργεί ως παρουσιαστής έτοιμων πληροφοριών και συμπερασμάτων, βοηθά τους μαθητές να σκέπτονται με τη βοήθεια και των κατάλληλων βοηθητικών βιβλίων. Στη σχολική τάξη δεν κυριαρχεί ο δάσκαλος, ούτε το διδακτικό βιβλίο. Δάσκαλος, μαθητές και μέσα λειτουργούν αρμονικά, στο πνεύμα της υγιούς αλληλεπίδρασης. Η υγιής παιδαγωγική αλληλεπίδραση στη σχολική τάξη πραγματοποιείται όταν οι σχέσεις δασκάλου - μαθητή και σχολικού βιβλίου είναι συμμετρικές. Να μην είναι μονομερής με κυρίαρχο τον δάσκαλο ή τον μαθητή ή το σχολικό βιβλίο. Η μορφή της σύγχρονης διδασκαλίας είναι η μορφή δημοκρατικής συνεργατικής διαδικασίας.

Τα βοηθητικά βιβλία παραδοσιακού τύπου έδιναν στον μαθητή ένα κείμενο, το οποίο ο μαθητής ήταν υποχρεωμένος να απομνημονεύσει για να το αναπαραγάγει την άλλη μέρα στον δάσκαλο, ο οποίος απαιτούσε την πλήρη και τέλεια απομνημόνευσή του. Στην περίπτωση αυτή ο μαθητής είχε τελείως εξαφανισθεί από τη διαδικασία της διδασκαλίας και κυριαρχούσε η ύλη του βοηθητικού βιβλίου και ο δάσκαλος που θα βαθμολογούσε την αναπαραγωγή του κειμένου. Η μάθηση είχε εξομοιωθεί με την απομνημόνευση και τη βαθμολογία της ικανότητας του μαθητή, αναφερόταν στην ικανότητα μόνον του απομνημονεύειν και όχι του σκέπτεσθαι. Η απομνημόνευση όμως δεν είναι γνώση. Η γνώση αποκτάται με τις κατάλληλες διεργασίες του εγκεφάλου και τη βοήθεια της λογικής σκέψης, βήμα προς βήμα και είναι πέραν και υπεράνω των πληροφοριών.

Ας πάρουμε τώρα το αναθεωρημένο βιβλίο, το οποίο απέσυρε τελικά ο υπουργός Παιδείας. Είναι ένα πολύ πλούσιο βιβλίο, με άριστη εμφάνιση από άποψη εικονογράφησης, αλλά και πληρότητας περιεχομένου και παραπομπών. Παίρνω τυχαίως τη σελ. 73: «Ο Μακεδονικός αγώνας 1904-1908». Δεσπόζει η φωτογραφία του Παύλου Μελά, με ένα σύντομο βιογραφικό του. Ως κείμενο παρατίθεται ένα απόσπασμα από ομιλία του Χαριλάου Τρικούπη. Με βάση την ομιλία αυτή διατυπώνονται δύο ερωτήματα, στα οποία πρέπει να απαντήσουν οι μαθητές, ύστερα βέβαια από σχετική συζήτηση που θα γίνει στην τάξη. Και για να συμπληρωθούν οι πληροφορίες για τον μεγάλο αυτό αγώνα παρατίθεται απόσπασμα από επιστολή του Π. Μελά προς τον Μητροπολίτη Καστοριάς, που αναφέρεται στη συμμετοχή των Κρητών στον Μακεδονικό Αγώνα. Μια εικόνα Κρητών εθελοντών συμπληρώνει το κείμενο και δίνει αφορμή σε σχετικές ερωτήσεις. Η τελευταία συνθετική ερώτηση είναι εκείνη που προβληματίζει τους μαθητές και τους οδηγεί στην παρά πέρα διερεύνηση του θέματος: «Πώς εξελίσσεται η εδαφική ολοκλήρωση του ελληνικού κράτους, κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα; Από ποίους παράγοντες καθορίζεται»;

Όπως φαίνεται από την παρουσίαση αυτή της ενότητας, εδώ υπάρχει απόλυτη συνεργασία και σύμμετρη αλληλεπίδραση ανάμεσα στον δάσκαλο, τον μαθητή και το βοηθητικό βιβλίο. Ο δάσκαλος δεν «παραδίδει» τα μαθήματα, ούτε λέγει στα παιδιά να απομνημονεύσουν τα λεγόμενά του ή το κείμενο του βιβλίου τους. Ούτε το βιβλίο δίνει κείμενο προς απομνημόνευση. Το βιβλίο με τις εικόνες του, τα αποσπάσματα και τις ερωτήσεις οδηγεί τον μαθητή σε δράση και τον καλεί να θέσει σε ενέργεια τις ψυχοσωματικές του δυνάμεις, να αναπτύξει την κριτική του σκέψη, αλλά και την αναλυτική διαισθητική του ικανότητα, για να λάβει μέρος στη συζήτηση, που θα έχει ανοίξει ο δάσκαλος, με αφορμή την εικόνα του βιβλίου. Έτσι, η γνώση που θα επιτευχθεί δεν θα είναι απλώς πληροφορία, αλλά κάτι που είναι πέρα από την πληροφορία, προϊόν διεργασιών του εγκεφάλου του, αποτέλεσμα της κριτικής του σκέψης.

Το αναθεωρημένο βιβλίο της συγγραφικής ομάδας δίνει στα παιδιά δυνατότητες για ανακάλυψη και δημιουργία. Κρίμα που τη χαρά αυτή δεν τη δοκιμάζουν τα σημερινά παιδιά της ΣΤ΄ Τάξης του Δημοτικού σχολείου, ανάμεσα στα οποία είναι και η εγγονή μου. Εγώ πρόκειται να της δωρίσω το αναθεωρημένο βιβλίο, για να τη βοηθήσει, όσο θα είναι δυνατόν να συμπληρώσει εκείνα που το βιβλίο που έχει στα χέρια της δεν θα της δώσει. Είναι ευτύχημα που το αναθεωρημένο βιβλίο κυκλοφορεί σήμερα, επομένως καθένας μπορεί να το πάρει, για να χύσει και αυτός άδολα δάκρυα, επειδή τα παιδιά μας στερούνται αυτού που συντάχθηκε με πολύ κόπο, πολλή επιστημοσύνη, αλλά κυρίως με παιδαγωγική και διδακτική γνώση και ευθύνη.

Νίκος Β. Πετρουλάκης - Σύμβουλος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ε.τ.